

Mjuzikl kršćanskoga nadahnuća u Hrvatskoj iliti pabirci o scenskoj djelatnosti u razdoblju komunizma od 1972. do 1990.

Bilo bi nepošteno odmah „banuti“ na područje mjuzikla, koje sam iznjedrilo i radio zajedno s maestrom Marijem Nardellijem. Nije ta ideja došla samo tako odnekud iz svemira, a još manje njezina realizacija.¹ Bljesak Drugoga vatikanskoga sabora kao najvažnijega crkvenoga događaja 20. stoljeća ostavio je u našim dušama iskrenja koja nismo mogli ignorirati. Stjecajem okolnosti, od malih sam nogu bio vezan za kazalište, a rastao sam zajedno i s razvojem Televizije Zagreb, pa sam mnoge sate proveo u televizijskom studiju. Kada sam 1967. godine upisao studij arhitekture, moj tadašnji vjeroučitelj i obiteljski prijatelj fra Krunoslav Bekavac rekao mi je da odlazi u misije u Njemačku i za oproštaj me pozvao na film koji će kasnije razbuktati moje snove i ostaviti veliki svjetlosni trag u mojem književno-dramskom radu. Bio je to film *Moje pjesme, moji snovi*. Oduševljen filmom želio sam i ja takvo što unijeti u život moje tadanje župe Majke Božje Lurdske u Zagrebu.

Tako si je to zaželio, kako se simbolički kaže, „mali Ivica“. Budući da su na vlasti bili komunisti, bilo je zabranjeno svako prikazivanje vjerskoga sadržaja. To se posebice odnosilo na ono što je Drugi vatikanski sabor nazvao *aggiornamento* iliti *posadašnjenje*, jer bi to tada bio prevelik opijum za narod. Sve što sam od tada radio, zajedno sa svim svojim suradnicima, nadahnut Koncilom, shvaćao sam kao laički apostolat.

Kada sam obitelji i najbližemu krugu prijatelja rekao kako bih želio oformiti Dramsku grupu unutar župe Majke Božje Lurdske, jer tamo postoji kakva-takva pozornica, lijepo su mi rekli da se saberem i da se smirim, da bi bilo bolje učiti nego da s idealistima završim u zatvoru. To je značilo da u naponu mladenačke snage i ideala trebam pognuti glavu, glumiti neki drugi identitet i gutati drugu nametnutu estetiku – i to trajno dok ta „estetika“ traje. A trajala je dugo. Nisam prihvatio takav stav. Ali ne samo zbog mladenačkoga inata nego i zbog smisla rada na pozornici Katoličke crkve.

Usporedo sa studijem arhitekture prihvatio sam se u svojoj župi 1968. godine režije drame *Passus, crucifixus et mortuus* dra Flavija Šolca. Samo se mlad čovjek usudi režirati takvu dramu. Zamolio sam zatim tadašnjega popularnoga vjeroučitelja studenata patra Miju Škvorca, inače i samoga

1 Ovaj tekst oslanja se na Dnevnik koji sam vodio u spomenutom razdoblju, zajedno s drugim sudionicima scenskoga rada.

glumca dok je bio u Sjemeništu, za prikladne tekstove. Sugerirao mi je Wiesnerov tekst *Svjetlo planina*. Tekst sam dobio od rektora Dječaćkoga sjemeništa patra Petra Galaunera, ali adaptiran samo za muške uloge. Tako sam morao sam napisati novu dramaturgiju s pravim likovima iz romana. Izveli smo tu dramu 1969. godine na pozornici Župe Gospe Lurdske. U međuvremenu se kristalizirala glumačka ekipa, tako da smo već 1970. izveli dramu J. Spilmana *Žrtva ispovjedne tajne*. Imao sam (imali smo) odličnu podršku trojice sjajnih svećenika: fra Frane Pupića, fra Mirka Buljca i posebno fra Ivana Mirkovića. Igrali smo čak Šenoinu komediju *Ljubica* 1972.

Ali mjuzikla još nije bilo.

Općenito govoreći, o mjuziklu se veoma malo znalo i u službenim kazališnim krugovima, a pogotovo u zajednici Katoličke crkve.

Ekipa mladih bila je odlična. No i dalje me kopkao mjuzikl. Tadašnjemu vođi zbora mladih, krasnomu čovjeku i divnomu svećeniku fra Mili Čirku nabacio sam ideju da zajedno napišemo (fra Mile glazbu, a ja tekst) glazbeno-scensko djelo koje smo nazvali *Mir*. Predstavu smo izveli uoči Božića, 23. prosinca 1972., na kakvoj-takvoj pozornici Župe Gospe Lurdske. Publika je bila prezadovoljna, a ja sam shvatio da treba raditi glazbeno-scenska djela kršćanskoga nadahnuća. Samo, gdje da ih nađem?

Za to se pobrinuo Duh Sveti.

Na predstavu je došao tada već vrlo poznati glazbenik s međunarodnom reputacijom Mario Nardelli. Rekao mi je da će on napisati glazbene brojeve i aranžmane, a ja neka se pobrinem za tekst, pa bismo sljedeće godine za Božić mogli izvesti originalni mjuzikl.

Sljedeće godine, nakon šest mjeseci pripreme, 23. prosinca 1973. izveli smo prvi mjuzikl kršćanske inspiracije *Mali suci*, ponovno na pozornici Župe Gospe Lurdske. Bolje se tada nije moglo jer se gotovo ništa nije ulagalo u scenski rad. Orkestar se sastojao od dvije klasične gitare, klavira i violine. Iste se godine vratio iz Njemačke za župnika fra Kruno Bekavac. Budući da smo ga poznavali, mislili smo da će nam biti lakše raditi. Kasnije se pokazalo da to, nažalost, nije bilo tako. Svaki župnik ima svoju viziju.

Pozornica u Župi Gospe Lurdske,
Scenografija za mjuzikl *Mali suci*, 1973.

Često se pisalo i još se piše da su *Mali suci* dječji mjuzikl. To nije ispravno. Mi smo zamislili *Male suce* kao mjuzikl s djecom i odraslima. Dramaturški akcent bio je čas na djeci, čas na odraslima. Želja nam je bila upozoriti na konformizam kršćana kroz suvremenu božićnu priču dviju obitelji, snobovsku i sirotinjsku, koje dolaze u istu crkvu i slave Božić, a svaka živi svoj život bez međusobne susjedske komunikacije da bi ih na koncu djeca pomirila svojom neposrednošću i iskrenošću, a motivirana rođenjem Krista Spasitelja.

Stjecajem okolnosti, nakon mojega preseljenja na područje župe Kraljice sv. Krunice, upoznao sam tamo sjajnoga svećenika i rockera Miju Horvata. Predložio sam mu da obnovimo *Male suce*, ali s novim orkestrom – rock-sastavom – koji je tamo već djelovao. Tako smo 20. 12. 1976., uoči Božića, ponovno izveli mjuzikl s novim glumcima, rock-sastavom (prvi puta!) i s novom apstraktnom scenografijom. Izgradili smo improviziranu pozornicu jer nikakve pozornice ondje nije bilo (a nema je ni danas). Uspjeh ni tada nije izostao. No, kao po nekom pehu, tadanji župnik pater Ljudevit Jeđud nije prihvaćao električne gitare i rock-izvedbu i naše je oduševljenje kratko trajalo.

Pozornica u Župi Kraljice sv. Krunice,
Scenografija za mjuzikl *Mali suci*, 1976.

Već tada su se iskristalizirale dužnosti oko rada na predstavi. Moj je dio bio pronaći izvođače, napisati tekst, nacrtati scenografiju i režirati, a Nardelli je trebao napisati glazbu, aranžmane i dirigirati na svakoj predstavi. Ponekad smo izlazili s pseudonimom, a ponekad i s punim imenom, jer nismo mogli prihvatiti činjenicu da bi nas komunistički sustav mogao zabraniti samo zato što radimo nešto lijepo i duhovno korisno.

Budući da sam se 1976. zaposlio kao arhitekt, tijekom vremena proširili su se i moji kulturni horizonti. Osim posla u struci, od koje sam živio, nekako se rodila ideja da u nekoj novoj glazbeno-scenskoj formi prikazemo značenje svete pričesti. Tako se polako kristalizirala suvremena priča, opet preko ambijenta različitih odnosa u obitelji. Nakon mnogih dogovora i prevrtanja raznih ideja, zajedno s Marijem Nardellijem nastala je *Sunčana zraka*, mjuzikl koji smatram osobito uspješnim. Provevši tajno tada moguće audicije, izveli smo ga u suradnji župa Majke Božje Lurdske i Kraljice sv. Krunice, i to s novim rock-sastavom, jer se stari bio prepolovio, s pomno projektiranom scenografijom i glumcima koji su htjeli nastupati. Mnogi su odustali jer su se bojali posljedica. Svečana premijera bila je 30. prosinca 1977. u Župi Majke Božje Lurdske. Premda je uspjeh bio velik, tadašnjem župniku fra Kruni Bekavcu nije se svidjela međuzupska suradnja pa tako nismo više niti mogli rabiti župnu dvoranu. Igrali smo potom, na poziv patra Božidara Nagya, *Sunčanu zraku* 12. ožujka 1978. u Župi Srca Isusova u Palmotićevoj ulici te u Dječjačkom sjemeništu na Šalati 26. veljače i 28. svibnja 1978. Prepušteni sami sebi, a u nesigurnosti od političkoga sustava,

više nismo nastupali, a otegotno je bilo i to što smo više-manje cijeli teret financiranja od kopiranja teksta, scenografije, kostima, rekvizita i prijevoza većim dijelom snosili sami. Čak smo morali i sami plaćati najam korištenja dvorane Dječaćkoga sjemeništa, a ulaznice nismo nikako smjeli naplaćivati.

**Pozornica Dječaćkoga sjemeništa Šalata, Zagreb
Scenografija za mjuzikl *Sunčana zraka*, 1978.**

Promjene župnoga osoblja ponekad donesu blagorodne plodove, ali vrlo često, gotovo uvijek, morao sam se iznova predstavljati novim župnicima ili kapelanima, premda sam tu bio starosjedilac. Kada danas zavirim u knjigu Dnevnika koju smo svi zajedno ispisivali po datumima dogovora, proba ili predstava, mnoge tuge i poteškoće izviru iz tih napisanih redaka, premda iza predstava stoji kratki tekst: „Odlična izvedba. Publika zadovoljna.“

Opet smo u Župi Gospe Lurdske, jer tu je ona kakva-takva pozornica. Došli su novi župnik fra Bernardin Vučić, novi kapelan fra Dinko Bekavac i sestra Zorislava Radić. Dana 9. prosinca 1979. predstavili smo im tekst, glazbu i scenografiju za novi mjuzikl *Dječji vrtić za odrasle*. Nitko od njih nije poznao naš prijašnji rad, pa su bili sumnjičavi u mogućnost realizacije predstave.

Ipak, uza sve teškoće, sumnje i nerazumijevanja, krenuli smo doslovce opet od nule. Novi orkestar, novi glumci i djeca i odrasli, blistava scenografija i probe – mnogo, mnogo proba.

Premijera je bila 24. svibnja 1980. Priča je zamišljena u obliku kolaža. Djevojčica Zrinka sanja šest snova (djeca preopterećena obvezama, odrasli

s maskama, zapostavljena baka...), da bi se ujutro probudila i iznijela mami ideju o otvaranju *Vrtića za odrasle*. Previše je bilo izvođača na premaloj pozornici, ali ipak smo izveli sedam predstava u kratkom razdoblju. No, ponovno smo se preselili u Dječjačko sjemenište na Šalati i tamo ga izveli osamnaest puta u prepunoj dvorani. Samo ću kratko citirati što je don Luka Depolo napisao u *Glasu Koncila* prigodom jedne od izvedbi: „Prepuno gledalište Dječjačkog sjemeništa na Šalati. Svake večeri oko 1000 gledatelja oduševljeno je prihvatilo mlade izvođače, a vjerujemo i njihovu poruku... Ovo ugodno iznenađenje stavlja pred nas veliko pitanje i obvezu da li ćemo umjeti prihvatiti ove ljude i njihovu poruku i omogućiti im nove nastupe i dati mogućnost rada na vrelu Evandjelja. Oni su prvi stupili na pozornicu s ovakvim načinom propovijedanja Evandjelja i ušli su u taj posao cijelim srcem“ (*Glas Koncila*, XIX/1980, 11, 20).

Pozornica Dječjačkoga sjemeništa Šalata, Zagreb
Scenografija za mjuzikl *Dječji vrtić za odrasle*, 1981.

Posredovanjem mons. Velimira Čapeka 8. siječnja 1981. dobili smo čestitku od pape Ivana Pavla II. za rad na toj predstavi. Tekst je preveden i na poljski jezik. Prijevod mi je osobno donio pater Stanislaw Padewski, što nas je iznenadilo i razveselilo. I taj je prijevod potpisan pseudonimom, jer je i u Poljskoj tada vladao strah od komunističke diktature. Naši su se mjuzikli izvodili i po katoličkim misijama u Njemačkoj. Ne znam kako su došli do mojih tekstova i partiture, jer nas nitko ništa nije pitao. Isto se odnosi i na izvedbe u pojedinim župama diljem Hrvatske. O izvedbama smo saznavali samo preko natpisa u *Glasu Koncila*.

Nekoliko godina mučila me još jedna tema: obraćenje. Što se to događa u čovjeku da preokrene svoj dosadašnji život i da krene potpuno novim putem? Kako izgleda taj unutarnji bljesak Svjetla Kristova? Kako to prikazati na pozornici? Tko će to igrati? Treba li i to uobličiti u mjuzikl?

Nakon dosadašnjih iskustava Nardelli i ja smatrali smo da imamo dovoljno znanja i kulture da se upustimo u takav pothvat. Tako je potkraj 1989. nastao mjuzikl o sv. Franji Asiškom: *Brat Sunce*. Ovdje se isprepliću naizmjenice dvije usporedne priče - o sv. Franji Asiškom, smještena u 13. stoljeće, i o životu jednoga Njofre u sadašnjosti. Franjo i Njofra komplementarni su likovi, utjelovljuju prošlost i sadašnjost, koje povezuje Krist. Predstava nadasve mladenačka, puna buke, dramatike i molitve na drugoj strani. Cilj nam je bio da ono što se događa na pozornici prijeđe rampu u srca gledatelja. Ako tog prijelaza nema, nismo napravili ništa. Napisao sam na jednom mjestu u tekstu predstave: „*Ako ne zaikriš sjajem koji vidi i razumije današnji čovjek, možeš zapaliti i cijeli svemir, a da ništa ne koristi.*“

Mjuzikl *Brat Sunce* tiskan je kao knjiga – dramski tekst i partitura u klavirskoj formi. Knjiga je izišla u izdanju Zbornika Kačić, a prezentacija je bila u Društvenom domu Zagreb 26. listopada 1990. Sudjelovali su fra Hrvatini Gabrijel Jurišić, glavni urednik, Božidar Petrač, književnik i kritičar (koji je prigodom predstavljanja rekao: „...četrdesetpetgodišnji *komunistički monopol razbio je svaku mogućnost kazališta kršćanskog nadahnuća...*“) te Vlado Štefančić, režiser, glumac i glavni promicatelj hrvatskoga mjuzikla u zagrebačkom kazalištu Komedija. Nekoliko glazbenih brojeva izveli su Matiša Rajčić, Čedo Antolić, Karin Šerman, Antun Kottek te glumci Sanja Marin i Ranko Tihomirović.

Budući da je to bilo vrijeme početka buđenja nacionalne svijesti i uskoro stvaranja samostalne hrvatske države, s radošću smo poslali našu knjigu najprije u Kazalište Komedija u Zagrebu, a onda odmah u sva kazališta u Hrvatskoj (Rijeka, Osijek, Split, Dubrovnik) misleći da sada dolazi novo vrijeme, pa ćemo i mi doći na neki red.

Pogrješno smo mislili. Nitko nam nikada nije ni kurtoazno odgovorio niti zahvalio na knjizi.

Time mogu podvući crtu na naš rad i nastojanja da se u razdoblju od 1973. do 1990. na scenu uvede mjuzikl kršćanske inspiracije. Što se dalje zbivalo, ili što sam radio pored mjuzikla, bit će tema drugom zgodom.

Krešimir Tičić